

Miljöförvaltningen
Tjänsteskrivelse

Datum: Diarienummer:
MHN-2026-00252

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Handläggare:
Gunilla Theorin

Svar på initiativärende från Runa Matsson (C) och Urban Wästljung (C) om PFAS

Förslag till beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar

1. **att** besvara initiativet med föredragningen i ärendet.

Ärendet

Initiativet lyfter risker med PFAS i och kring Vedyxa deponi och behovet av åtgärder för att minska spridningen av PFAS-föreningar från deponier i kommunen.

Beredning

Ärendet bedöms inte ha några konsekvenser sett ur perspektivet för jämställdhet eller barnperspektiv.

Föredragning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (nämnden) kontrollerar att ansvariga verksamhetsutövare tar sitt ansvar för föreningar i mark och vatten som deras verksamhet har gett upphov till.

Myndighetens utgångspunkt är att varje verksamhet är bäst lämpad att själv föreslå funktionella, konkreta åtgärder för att exempelvis förhindra utsläpp eller minska sin miljöpåverkan. Därför både förväntas verksamheter, och erbjuds möjlighet, att visa på lösningar. MHN bedömer därefter om åtgärderna är tillräckliga och kontrollerar att de följs. I de fall verksamheter inte aktivt söker och driver lösningar i den utsträckning som myndigheten anser nödvändig kan mer ingripande beslut tas.

Handlingsplan för tillsyn av förorenade områden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har sedan januari 2026 en *Handlingsplan för tillsyn av förorenade områden 2026-2030*. Handlingsplanen beskriver ett antal grunder för hur nämnden ska prioritera tillsynen av förorenade områden på ett metodiskt och riskbaserat sätt eftersom det finns ett stort antal områden som behöver hanteras. Högst prioritering har områden med mycket stor eller stor risk för människors hälsa eller miljön. Förvaltningen driver arbetet med identifiering, inventering, utredning och åtgärder med de resurser som finns tillgängliga.

Ansvarsförhållanden inom den kommunala organisationen

Arbetet med förorenade områdena sker i olika delar av kommunen. MHN har som beskrivits ovan tillsynsansvaret. Övergripande samordningsansvar ligger på kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen kan även ta initiativ, söka samarbeten och finansiera insatser utan att ett ansvar fastställts av nämnden. Gatu- och samhällsmiljönämnden är huvudman för statligt finansierade bidragsprojekt där Naturvårdsverket bekostar undersökningar och åtgärder för områden där ingen ansvarig för föroreningarna finns.

Vedyxa deponi

Området vid Vedyxa nedlagda deponi är klassat som ett potentiellt förorenat område (EBH-objekt). Objektets riskklass har under hösten 2025 uppdateras till RK1 på grund av föroreningsproblematiken med PFAS som är konstaterad i området. Objekt med denna riskklass är prioriterade att arbeta vidare med enligt handlingsplanen.

Området är komplext då det finns flera olika verksamhetsutövare som under lång tid har bedrivit verksamhet i området. Idag bedrivs det tillsyn på den kommunala nedlagda deponin och övriga verksamheter i området. De halter av PFAS som har uppmätts i enskilda brunnar tyder på en påverkan från lokala källor i närområdet.

Yrkande 1, att miljö- och hälsoskyddsnämnden förelägger Uppsala kommun att begränsa fortsatt spridning av PFAS till omgivningen från den nedlagda deponin i Vedyxa genom att bygga en barriär sätt som förhindrar fortsatt urlakning

I Vedyxa förekommer flera verksamheter som kan ha bidragit till förhöjda halter av PFAS hos de drabbade fastigheterna. Det är inte klarlagt hur stor andel av PFAS som kommer från deponin respektive andra potentiella förorenare. Det är därför viktigt att identifiera källor och spridningsmönster samt utreda ansvarsförhållandena* i området. Detta för att kunna rikta rätt krav på ansvariga verksamhetsutövare.

Inom ramen för tillsynen av den kommunala nedlagda deponin förs diskussioner med verksamhetsutövaren om möjliga långsiktiga åtgärder för att begränsa spridningen av PFAS (från sitt verksamhetsområde) och för att minska negativa miljö- och hälsoeffekter. För att kunna bedöma om en föreslagen åtgärd är rimlig och kostnadseffektiv behöver den föregås av en utredning av platsens förutsättningar. Tillsynsmyndigheten bedömer att ytterligare utredningar för hur föroreningar sprids i området behövs för att kunna identifiera lämpliga åtgärder för att minska spridningen av PFAS.

MHN bedömer att kortsiktiga lösningar är viktiga för att minska närboendes exponering av PFAS till dess att ansvaret* är utrett och förslag från verksamhetsutövaren på åtgärder med beskrivning av nytta och kostnad är framtagna.

Nämnden arbetar med att begränsa spridningen av PFAS till omgivningen genom:

- Att fastställa ansvar*
- Tillsyn och uppföljning av kontrollprogram för flera verksamhetsutövare i området. Vi kontrollerar att de genomför de kontroller de har åtagit sig att göra samt bedömer om det finns behov av ytterligare kontroller/utredningar.
- Granskning av förslag på ytterligare utredningar av föroreningsspridningen i området för att kunna bedöma påverkan på omgivningen.

GSN (SBF) som ansvarig verksamhetsutövare för den nedlagda kommunala deponin vid Vedyxa arbetar med att

- utreda hur många fastigheter som är drabbade samt vilka möjligheter till ersättningsvatten som finns till de drabbade. Detta trots att en ansvarsutredning för förorening i enskilda brunnar ännu inte har tagits fram. GSN (SBF)
- utreda hur föroreningar sprids i området och därmed möjliga åtgärder för att minska föroreningsspridningen från deras deponi.

Yrkande 2, att miljö- och hälsoskyddsnämnden förelägger Uppsala kommun att utreda riskerna med spridning av PFAS från de nedlagda deponierna i Ekebyboda, Sävja/Gökarbotippen, Lurbotippen och Stenhagentippen samt sandtaget vid Tunabackar.

Risk för spridning kring deponierna i Ekebyboda, Sävja/Gökarbotippen, Lurbotippen och Stenhagentippen har undersökts av GSN (SBF) utan att MHN förelagt om det.

För närvarande analyserar SBF om det finns ytterligare behov av provtagning. Detta arbete genomförs med hjälp av en konsult. I uppdraget ingår att bedöma om även åtgärder behövs och att i sådana fall ta fram åtgärdsförslag.

MHN (MIF) avser att granska den provtagning och bedömning av behov av åtgärder som GSN (SBF) kommer att göra för de nedlagda deponierna. Vid behov kommer MHN att förelägga om åtgärder.

Även sandtaget vid Tunabackar har undersökts på uppdrag av SBF. SBF är dock inte utpekad som verksamhetsutövare för denna deponi. Det betyder att MHN (MIF) kan behöva genomföra en ansvarsutredning för att formellt kunna ställa krav på ytterligare kompletterande utredningar och eventuella åtgärder, gentemot den part som ansvarsutredningen fastställer som ansvarig.

* Mot bakgrund av den komplexa föroreningssituationen på Vedyxa avser nämnden att söka om statsbidrag för komplicerade ansvarsutredningar med fokus på PFAS för att försöka fastställa ansvaret och för att i förlängningen kunna förelägga om åtgärder. Ansökan görs till Länsstyrelsen i Uppsala län som sedan väljer ut ett antal ansökningar som skickas till Naturvårdsverket.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt med föreliggande förslag till beslut.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 5 maj 2026
- Bilaga 1, Initiativärende från Runa Matson (C) med flera
- Bilaga 2, Handlingsplan för tillsyn av förorenade områden 2026 – 2030

Miljöförvaltningen

Linda Jacobson
Förvaltningsdirektör

Nämndinitiativ

Föroreningen av PFAS i och kring Vedyxa deponi är ett allvarligt miljö- och hälsoproblem som drabbar boende i området. Trots att problemet varit känt under längre tid har inga lösningar presenterats.

De närmast berörda förvaltningarna (KLK, SBF, AVAB och MIF) har skapat en arbetsgrupp för att skapa ett kompetenscenter om PFAS. Det är i och för sig bra, men gruppen löser inga problem med ansvarsfrågan. En otydlig ansvarsfördelning leder till att ingen driver frågan med tillräcklig kraft, att åtgärder fördröjs och att drabbade invånare hamnar i kläm. MHN har en skyldighet att säkerställa att kommunens organisation inte blir ett hinder för att skydda invånarnas hälsa.

Det finns dessutom en överhängande risk att miljöförvaltningen genom sitt deltagande blir för inblandad i det operativa arbetet och därmed inte längre kan utöva tillsyn i ärendet. I så fall ligger det närmast till att be länsstyrelsen ta över tillsynsansvaret.

De åtgärder som diskuterats för berörda fastighetsägare är exempelvis tankar, vattenkiosker och diskbänksfilter. Dessa är kortsiktiga nödlösningar, inte permanenta. Diskbänksfiltret en av de åtgärder som lyfts fram renar enligt förvaltningens egna noteringar (MHN-2026-275, punkt 18) enbart 7 procent av vattenförbrukningen. Vatten för dusch, disk och toalett renas inte. Ingen permanent lösning är beslutad.

PFAS-förorenad torv, som deponerades där efter torvbranden i Uppsala Energis anläggning, ligger kvar på platsen och fortsätter laka ut till omgivningen. Av ärendedokumentationen (MHN-2026-275, punkt 2) framgår att diskussionen stannat vid att flytta torvmassor till hårdgjord platta med tak i Vedyxa, täcka med presenningar eller flytta torven till Hovgården. Ingen faktisk sanering är planerad och det saknas fortfarande en uppskattning av hur mycket PFAS som lakar ut från torven.

Sanering av PFAS-förorenad jord är en mycket kostsam process. Enligt en studie av Naturvårdsverket är tidiga insatser mer kostnadseffektiva jämfört med att skjuta dem på framtiden. För att skydda grund- och ytvattentäkter bör därför spridningen från PFAS-förorenade områden begränsas så tidigt som möjligt. (<https://www.naturvardsverket.se/om-oss/aktuellt/nyheter-och-pressmeddelanden/2025/september/att-vanta-med-sanering-av-pfas-blir-kostsamt-i-langden/>)

Förutom en hantering av de kända riskerna i anslutning till deponin i Vedyxa, behöver också förhållandena vid andra deponier med känd förekomst av PFAS undersökas närmare. Dessa områden finns listade i kommunens avfallsplan KSN-2025-00528. Riktvärdena för PFAS sänktes vid årsskiftet 2025/2026 och därför behöver en ny värdering av risker av spridning till yt- och grundvatten genomföras.

Yrkande

Med anledning av ovanstående yrkar vi att miljö- och hälsoskyddsnämnden förelägger Uppsala kommun

att begränsa fortsatt spridning av PFAS till omgivningen från den nedlagda deponin i Vedyxa genom att bygga en barriär sätt som förhindrar fortsatt urlakning

att utreda riskerna med spridning av PFAS från de nedlagda deponierna i Ekebyboda, Sävja/Gökarbotippen, Lurbotippen och Stenhagentippen samt sandtaget vid Tunabackar.

Runa Matsson

Urban Wästljung

Miljöförvaltningen, Miljöskydd

Handlingsplan

Verksamhetsområde

Projektledare: Gunilla Theorin

Datum:

2025-12-30

Diarienummer:

MHN-2025-00516

Version: 1

Handlingsplan för tillsyn av förorenade områden 2026 – 2030

Innehållsförteckning

1.	Bakgrund och syfte	3
2.	Beslut, giltighetstid och uppföljning.....	3
3.	Lägesbeskrivning	4
3.1.	Förekomst av förorenade områden	4
	Objekt i EBH-stödet	4
	Övriga förorenade områden	8
3.2.	Kommunens organisation och ansvar för arbete med förorenade områden.	8
3.3.	Tillsynsarbetet	9
4.	Mål för arbetet med förorenade områden	9
4.1.	Nationella miljömål	9
4.2.	Regionala miljömål	9
4.3.	Lokala miljömål	10
5.	Strategi och prioriteringsgrunder	10
5.1.	Prioriteringsgrunder.....	10
5.2.	Kompetens och informationsspridning.....	11
5.3.	Tillsynsinsatser	11
6.	Aktivitets- och tidsplan	11
7.	Resursbehov.....	12
8.	Finansiering.....	13
9.	Informationsspridning	14
10.	Referenser	14

Bilagor

Bilaga 1 Prioriterade EBH-objekt inom Uppsala kommun (RK1 och 2)

Bilaga 2 Definitioner och begrepp

Läsanvisning

Föreliggande dokument handlar om hur miljö- och hälsoskyddsnämnden (nämnden) kan bedriva ett mer strategiskt och systematiskt arbete med förorenade områden genom att tydliggöra prioriteringar, resurser, ansvarsområden och mål med arbetet.

I bilaga 1 redovisas en sammanställning över potentiellt förorenade objekt med riskklass 1 eller 2. I avsnitt 3.1 förklaras de olika riskklasserna.

I bilaga 2 finns en sammanställning över olika definitioner och begrepp kopplat till arbetet med förorenade områden.

På Naturvårdsverkets hemsida finns översiktlig information om olika myndigheters roller i arbetet med förorenade områden:

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/fororenade-omraden/>

För ytterligare information om hur myndigheter arbetar med förorenade områden hänvisas till respektive myndighets hemsida.

1. Bakgrund och syfte

Ett förorenat område är en plats som på grund av förekomst av hälso- och miljöfarliga ämnen kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. På ett sådant område överskrider halterna av en förorening den lokala bakgrundshalten, det vill säga halten av ett ämne som förekommer naturligt i omgivningen. Området kan utgöras av mark, vatten, sediment och/eller byggnader.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (nämnden) har tillsynsansvar för förorenade områden i Uppsala kommun med undantag för förorenade områden som kan härledas till verksamheter som länsstyrelsen har tillsyn över eller försvarets verksamhet där försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) har tillsynsansvaret.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Uppsala kommun har tagit fram den här handlingsplanen för att beskriva vilka förorenade områden som finns inom kommunen och hur dessa ska hanteras. Handlingsplanen ska ge förutsättningar för nämnden att bedriva ett mer strategiskt och systematiskt arbete för att uppnå miljömålet Giftfri miljö. Handlingsplanen syftar till att tydliggöra vilka prioriteringar som ska göras, resurser, ansvarsområden, mål för arbetet med förorenade områden samt ange strategi och tidsplan för de aktiviteter som behöver genomföras.

Handlingsplanen omfattar såväl egeninitierat strategiskt arbete som händelsestyrd tillsyn.

2. Beslut, giltighetstid och uppföljning

Handlingsplanen antogs av miljö- och hälsoskyddsnämnden den 21 januari 2026 och gäller perioden 2026–2030. Handlingsplanen är under denna tid styrande för miljö- och hälsoskyddsnämndens arbete med förorenade områden. Planen ska följas upp årligen och vid behov revideras.

3. Lägesbeskrivning

Lägesbeskrivningen redovisar förutsättningarna i Uppsala kommun gällande förekomst och orsak till förorenade områden. Lägesbeskrivningen redovisar antal objekt registrerade i det nationella registret över misstänkt förorenade objekt (EBH-stödet), tillsynsansvar samt dagens organisation för arbete med förorenade områden.

3.1. Förekomst av förorenade områden

Föroreningar kan förekomma i mark, ytvatten, grundvatten, sediment och byggnader. Ofta är orsaken att industrier och andra verksamheter har gett upphov till utsläpp av hälso- och miljöfarliga ämnen. Inom Uppsala kommun förekommer det bland annat föroreningar av tungmetaller, polycykliska aromatiska kolväten (PAH), oljeföroreningar, PFAS (per- och polyfluorerade alkylsubstanser) och klorerade kolväten.

Objekt i EBH-stödet

I länsstyrelsens nationella databas, EBH-stödet, finns uppgifter om potentiellt eller konstaterade förorenade objekt. EBH kommer från ordet "efterbehandling" vilket i sin tur syftar på åtgärder för att ta hand om en föroreningsskada.

Syftet med databasen är att samla information om misstänkt och konstaterat förorenade områden så att informationen kan användas för prioritering av efterbehandlingsinsatser (lokalt, regionalt och nationellt), i planarbete och vid exploatering av ett område. Databasen används också för att bevara information om vilka eventuella föroreningar som lämnats kvar efter åtgärder.

Arbetet med de objekt som finns i EBH-stödet sker stegvis och kan delas in i olika faser:

Identifiering av områden där det finns eller har funnits en verksamhet som kan ha förorenat området. Området placeras i en branschklass (BK) vilket är en gruppriskklassning som baseras på generella bedömningar utifrån vilken verksamhet eller bransch som har funnits på platsen.

Inventering enligt Naturvårdsverkets metodik för inventering av förorenade områden (MIFO). Inventeringen består oftast av två olika faser. Den första fasen består av insamling av uppgifter genom exempelvis kart- och arkivstudier, platsbesök och intervjuer. Inventeringen resulterar i en riskklass (RK) baserat på vilken risk området kan utgöra för människors hälsa eller miljö. Den andra fasen omfattar en översiktlig undersökning av området i syfte att bekräfta eller ändra riskklassningen.

Utredningar i form av mer omfattande undersökningar genomförs av området. Undersökningarna genomförs oftast i flera steg och syftar till att avgränsa föroreningen, bedöma vilka risker som behöver reduceras och att ta fram åtgärdsförslag.

Åtgärder i form av sanering eller andra skyddsåtgärder för att minska riskerna med föroreningen genomförs för området. Efter genomförd åtgärd kan efterkontroll behövas för att säkerställa att åtgärden har gett de resultat man eftersträvat.

Vissa objekt följer inte nödvändigtvis ovanstående faser. Exploateringsobjekt kan exempelvis dyka upp lite var som helst i processen.

I EBH-stödet förekommer det drygt 1300 objekt som är belägna inom Uppsala kommun (utdrag från EBH-stödet 2025-11-25, Tabell 1). Av dessa är cirka 470 inventerade och riskklassade (RK) i klassen 1–4¹ eller åtgärdade med en preciserad status som anger om åtgärderna är utförda för en känslig markanvändning (KM) eller mindre känslig markanvändning (MKM).

Övriga cirka 850 objekt är enbart identifierade och branschklassade (BK) i klassen 1–4. Det finns inte lika mycket information om branschklassade objekt och risken har endast bedömts översiktligt utifrån branschtillhörighet.

Antalet EBH-objekt fördelat i de olika kategorierna, samt information om objekten, ändras i takt med att arbetet fortskrider och objekt tillkommer eller får ändrad riskklass.

Tabell 1 Antal riskklassade (1–4) objekt, endast branschklassade objekt samt åtgärdade objekt med preciserad status inom Uppsala kommun. Objekten redovisas som totalt antal objekt samt objekt med kommunalt tillsynsansvar. Sammanställningen är en ögonblicksbild som ändras i takt med ändrade riskklassningar. Sammanställningen baseras på ett utdrag från EBH-stödet 2025-11-25.

Klassning	Totalt antal EBH-objekt	Antal EBH-objekt med kommunalt tillsynsansvar
Riskklass 1	19	15
Riskklass 2	156	150
Riskklass 3	201	199
Riskklass 4	44	44
Endast branschklass	851	851
Preciserad status (KM/MKM)	48	47
Summa	1319	1306

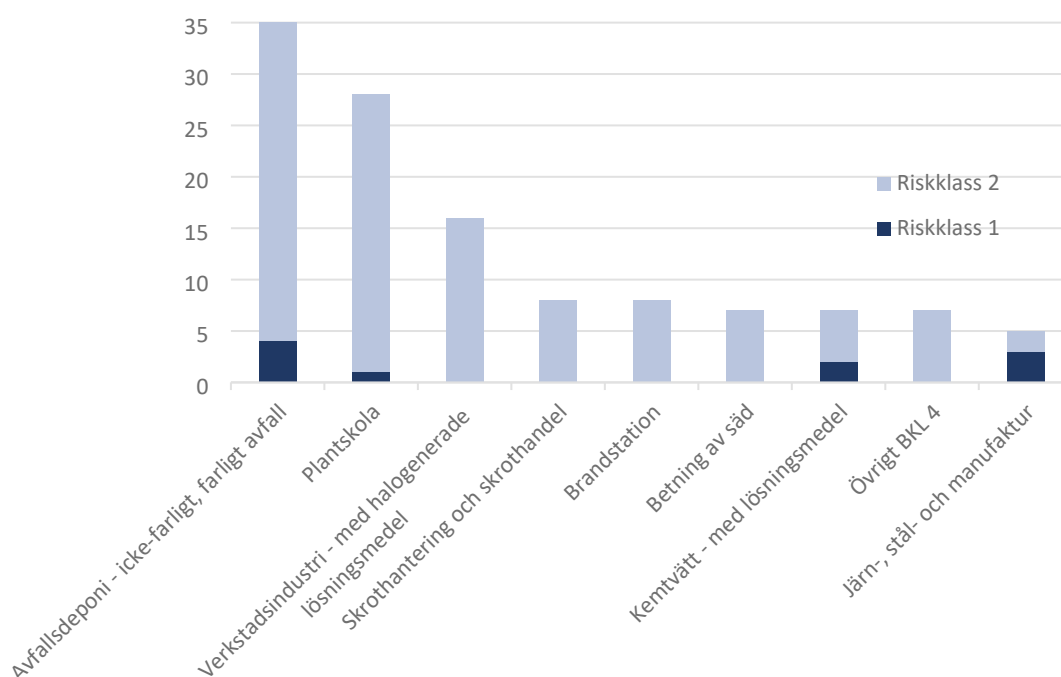
Riskklassade objekt

Objekt som har riskklassats till mycket stor risk (RK 1) eller stor risk (RK 2) för människors hälsa eller miljön uppgår i kommunen till 175 objekt (bilaga 1). Enligt nationella mål (läs mer under avsnitt 4.1) är det dessa objekt som ska prioriteras för tillsyn. Av de prioriterade objekten (RK 1 och 2) är kommunen bedömd tillsynsmyndighet för 165 objekt. Fördelningen av de prioriterade objekten per bransch presenteras i figur 1. Flest objekt förekommer i branscherna avfallsdeponi, plantskola och verkstadsindustri med halogenerade lösningsmedel.

Objekt i riskklass 3 och 4 (låg och mycket låg risk) uppgår i kommunen till 245. Dessa objekt är inte prioriterade för tillsyn, men de kan behöva undersökas när arbeten ska genomföras eller när markanvändningen ändras från mindre känslig till känslig.

¹ 1 = mycket stor risk, 2 = stor risk, 3 = låg risk, 4 = mycket låg risk

•Antal objekt i riskklass 1 och 2 med kommunalt tillsynsansvar per bransch (≥ 5 objekt)

Figur 1. Fördelning av prioriterade objekt (riskklass 1 och 2) med kommunalt tillsynsansvar per bransch. Endast de branscher som omfattar 5 objekt eller fler med riskklass 1 eller 2 redovisas i diagrammet. Sammanställningen är en ögonblicksbild som ändras i takt med ändrade riskklassningar. Sammanställningen baseras på ett utdrag från Länsstyrelsens EBH-databas 2025-11-25.

Branschklassade objekt

De branschklassade objekten har inte inventerats och riskklassats utan objekten har endast identifierats och risken har endast översiktligt bedömts utifrån branschtillhörighet. Undersökningar *kan* ha genomförts för branschklassade objekt på grund av exempelvis exploatering. De undersökningarna har i så fall inte resulterat i någon riskklassning av objektet.

Av de 851 branschklassade objekten har 714 objekt status "*Identifiering avslutad – ingen åtgärd*"² i EBH-stödet vilket innebär att det inte har bedömts aktuellt att prioritera dessa för inventering (insamling av uppgifter och översiktlig undersökning) vid tiden för identifieringen.

Sedan den omfattande identifieringen av potentiellt förorenade objekt som genomfördes mellan 1999 och 2015 har kunskapen om PFAS ökat och en ny bedömning om behov av inventering behöver göras. Hur många av dessa objekt som kommer behöva inventeras är osäkert. En översiktlig genomgång av branschtillhörighet och bedömning av risk för att det förekommer PFAS har resulterat i att cirka 350 objekt med tidigare status "*Identifiering avslutad – ingen åtgärd*" behöver inventeras. I takt med att ytterligare kunskap om PFAS erhålls kommer nya bedömningar att behöva göras gällande vilka objekt som behöver inventeras

²Se mer information om olika status och dess betydelse på EBH-portalen:
<https://www.ebhportalen.se/wp-content/uploads/EBHstodet-riktlinje-status.pdf>

Vidare har 18 objekt status ”förstudie avslutad – ingen åtgärd”. De flesta av dessa objekt utgörs av så kallade SPIMFAB³-objekt och har undersökts inom ramen för deras projekt. För 14 av SPIMFAB-objekten har genomförda undersökningar inte visat på några föroreningar som föranleder efterbehandlingsåtgärder. För 3 av SPIMFAB-objekten lades projekten ned innan undersökning på grund av att macken lades ner innan 1969⁴. Det sista objektet med denna status är inte ett SPIMFAB-objekt utan tillhör branschen ”Övrigt BKL 2”. Objektet är undersökt och delvis sanerat inom ramen för ledningsarbeten.

Nämnden bedömer att det i dagsläget inte är prioriterat att arbeta vidare med de redan undersökta objekten. Nämnden bedömer att den bedömning som gjordes vid tiden för undersökningarna fortfarande är aktuell då det inte finns en överhängande risk för PFAS. De tre kvarvarande objekten med denna status behöver inventeras och riskklassas.

De återstående 119 branschklassade objekten ska inventeras och riskklassas.

Totalt resulterar ovanstående i att ungefär 470 branschklassade objekt har behov av inventering och riskklassning, alternativt kan det räcka att kontrollera om status på objekten ska justeras om det visar sig att undersökningar redan har genomförts. Ungefär 175 av dessa objekt tillhör branschklass 1 eller 2, resterande tillhör branschklass 3 eller 4.

Preciserad status

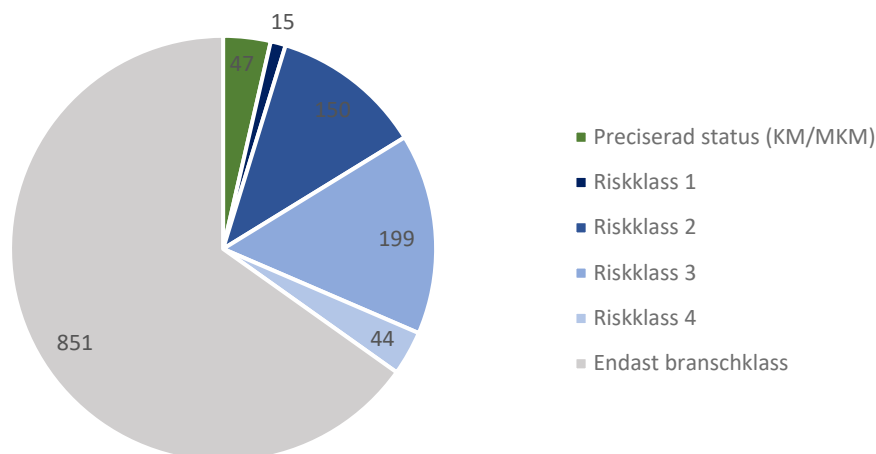
När ett objekt är åtgärdat till krav för bostadsmark eller industrimark får objektet preciserad status till känslig markanvändning (KM), respektive mindre känslig markanvändning (MKM).

Fördelningen av antalet EBH-objekt i de olika klassningskategorierna presenteras i figur 2.

³ SPIMFAB är drivmedelsbolagens gemensamma saneringsprogram för nedlagda drivmedelsstationer som varit i bruk mellan den 1 juli 1969 och den 31 december 1994. Saneringsprogrammet genomfördes mellan åren 1997 och 2014.

⁴ Enligt miljöbalkens övergångsbestämmelser (8 § lagen om införande av miljöbalken) är 10 kap. 2 § miljöbalken endast tillämplig på föroreningar hänförliga till miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969.

Antal EBH-objekt med kommunalt tillsynsansvar

Figur 2 Fördelning av antal riskklassade objekt i klasserna 1–4, objekt som endast är branschklassade och där det finns ett behov av inventering och riskklassning, objekt som endast är branschklassade och som inte är prioriterade för inventering och riskklassning, samt objekt som är åtgärdade och har en preciserad status. Sammanställningen baseras på ett utdrag från Länsstyrelsens EBH-databas 2025-11-25.

Övriga förorenade områden

Även om många verksamheter har registrerats i EBH-stödet finns det fortfarande objekt som behöver registreras men som inte är registrerade. Det gäller främst pågående verksamheter.

I EBH-stödet saknas också uppgifter om diffust förorenade utfyllda områden, vägar med tjärasfalt, PCB intill husfasader med PCB-fogar, oljeföroreningar vid cisterner, PFAS från släckningsinsatser med mera.

3.2. Kommunens organisation och ansvar för arbete med förorenade områden

Uppsala kommun antog 2017 riktlinjer för hantering av förorenade områden i Uppsala kommun⁵. I riktlinjerna beskrivs hur föroreningar i mark, vatten och anläggningar ska hanteras inom kommunens verksamheter. I riktlinjerna beskrivs hur ansvaret för arbetet med förorenade områden är fördelat. I kort fördelas det enligt följande:

Arbetet med de förorenade områdena sker i samarbete mellan berörda förvaltningar. Övergripande samordningsansvar ligger på kommunstyrelsen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillsyn över åtgärder och handlägger ärenden som berör förorenade områden och efterbehandling. Tillsynen riktas mot all verksamhet, både kommunal och icke kommunal.

Gatu- och samhällsmiljönämnden är huvudman för statligt finansierade bidragsprojekt där Naturvårdsverket bekostar undersökningar och åtgärder för områden där ingen ansvarig för föroreningarna finns.

⁵ Riktlinje för hantering av förorenade områden i Uppsala kommun, fastställd av kommunstyrelsen 2017-12-13

Plan- och byggnadsnämnden har ansvar för fysisk planering och ska beakta föroreningar vid planläggning samt vid bygglovgivning.

3.3. Tillsynsarbetet

Ärenden avseende förorenade områden kan indelas i egeninitierade, där nämnden själv startar ett ärende för att man ser ett behov, respektive händelsestyrda. Det egeninitierade tillsynsarbetet ska i första hand riktas mot de prioriterade objekten, det vill säga riskklass 1 och 2.

Exempel på händelsestyrda ärenden som kräver handläggning kan vara anmälan om avhjälpandeåtgärd av förorenade områden, underrättelse om påträffad förorening och utsläpp vid olyckor. Antalet händelsestyrda ärenden inom förorenade områden uppgår idag årligen till cirka 100 med en tillsynstid på drygt 400 timmar. I tillägg till de inkommande ärendena ingår granskning av detaljplaner där förorenade områden kan beröras, rådgivning till verksamhetsutövare och samverkan med andra avdelningar i det händelsestyrda arbetet.

4. Mål för arbetet med förorenade områden

Miljö- och hälsoskyddsnämndens arbete med förorenade områden utgår från de nationellt och regionalt uppsatta miljömålen. Inom Uppsala kommuns organisation finns även lokala miljömål som ska vägleda kommunens övriga miljöarbete.

4.1. Nationella miljömål

Det övergripande målet för miljöarbetet i Sverige är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Som ett riktmärke finns 16 nationella miljö kvalitetsmål fastställda av riksdagen. Arbetet med förorenade områden berör flera av dessa mål, exempelvis Giftfri miljö, God bebyggd miljö och Grundvatten av god kvalitet.

Regeringen har fastställt sex preciseringar för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö varav ett berör förorenade områden:

”Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön”

Det övergripande målet är att alla förorenade områden med mycket stor risk (riskklass 1) eller stor risk (riskklass 2) för människors hälsa eller miljön ska vara åtgärdade år 2050.

4.2. Regionala miljömål

Länsstyrelsen har med utgångspunkt i de nationella målen tagit fram regionalt anpassade tillsynsmål⁶. Tillsynsmålen följs upp och utvärderas årligen. Målen revideras även vid behov. För år 2025 har bland annat följande mål formulerats:

⁶ <https://www.lansstyrelsen.se/upsala/miljo-och-vatten/fororenade-omraden/lanets-arbete-med-fororenade-omraden/mal-strategi-och-prioritering-for-arbetet-med-fororenade-omraden.html>

- Genomföra en aktivitet för kvalitetssäkring av EBH-stödet.
- Samverkan sker med kommunerna i arbetet med att kartlägga, inventera och provta PFAS-förorenade områden och förorenade sediment.
- De PFAS-förorenade områden som har störst risk för negativ påverkan på miljö och hälsa behöver inventeras för att vid behov kunna åtgärdas med avseende på PFAS.
- Framtaget strategipaket för arbetet med förorenade områden behöver implementeras genom att bland annat informera och stödja politiker och beslutsfattare samt miljöhandläggare på kommunal nivå.

4.3. Lokala miljömål

Uppsala kommun har ett flertal styrdokument som i sin tur har anknytande mål som berör kommunens arbete inom förorenade områden.

Uppsala kommun har antagit ”Miljö- och klimatprogram” (Uppsala kommun, 2025). Ett av de övergripande målen är Giftfri miljö 2050 och hållbara resursflöden. Där lyfts kommunens tillsynsarbete över förorenade områden.

I översiktsplanen från 2016 står att man ska ”Säkra att markens förutsättningar och risker beaktas och hanteringen beskrivs tidigt vid all planering och exploatering. Det kan handla om ras, skred, radon, sulfidhaltiga leror, översvänningsrisker och förorenad mark.”

Kopplat till den kommunala avfallsplanen från 2022 (Uppsala kommun, 2022a) finns en handlingsplan (Uppsala kommun, 2022b). Handlingsplanen förtydligar avfallsplanens genomförande av åtgärder. Nämnden ansvarar för några av åtgärderna i avfallsplanen och den åtgärd som berör förorenade områden är att utreda ansvar för deponier i riskklass 1 och 2 samt att utreda föroreningsspridning till vatten från minst fem deponier. Arbetet är påbörjat och målet är att detta ska ha genomförts 2026.

Andra viktiga styrdokument som berör förorenade områden är kommunens vattenprogram (Uppsala kommun, 2021) och handlingsplanen som hör till denna (Uppsala kommun, 2024).

5. Strategi och prioriteringsgrunder

För att kunna nå uppsatta lokala mål och för att arbeta aktivt mot att nå miljömålet giftfri miljö, arbetar miljö- och hälsoskyddsnämnden (nämnden) i Uppsala kommun enligt följande strategi och prioriteringsgrunder.

5.1. Prioriteringsgrunder

Inom det egeninitierade arbetet finns ett behov av att övergripande prioritera till följd av begränsade resurser och ett stort antal objekt. Arbetsinsatsen ska riktas mot de förorenade områden som bedöms ge mest effekt avseende skydd mot människors hälsa och miljö, vilket bedöms vara objekt med riskklass 1 eller 2 samt branschklassade objekt i klass 1 eller 2. Följande prioriteringsgrunder har bedömts vara mest relevanta vid prioritering av dessa objekt:

- Objekt som utgör risk för påverkan på kommunala eller enskilda dricksvattentäkter
- Objekt som utgör risk för spridning av PFAS till yt- och grundvatten
- Objekt belägna inom riskområde för översvämning (exempelvis vid ett 100-årsflöde)⁷
- Närhet till bostäder, skolor eller områden där människor ofta befinner sig

5.2. Kompetens och informationsspridning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska öka och upprätthålla kompetens inom förorenade områden. Vidare ska nämnden bidra med kunskaps- och informationsspridning om förorenade områden till berörda förvaltningar, bolag, verksamhetsutövare och kommuninvånare. Detta säkerställs bland annat genom att:

- Personal som arbetar med förorenade områden deltar vid nätverksträffar och tillsynsvägledande insatser inom förorenade områden.
- Rekrytering av personal med kompetens inom tillsynsområdet förorenade områden
- Personal med kompetens om förorenade områden deltar i kommunens planprocess genom granskning av detaljplaner och program.
- Personal håller EBH-stödet uppdaterat genom att kontinuerligt skicka in underlag till Länsstyrelsen om objekt är undersökta eller åtgärdade samt vid kännedom om nya objekt.

5.3. Tillsynsinsatser

Utifrån prioriteringsgrunderna har miljö- och hälsoskyddsnämnden identifierat att följande tillsynsinsatser behöver genomföras:

- Inventering, och vid behov, uppdatering av riskklass för misstänkt PFAS-förorenade områden.
- Inventering och bedömning av riskklass för branschklassade objekt som är prioriterade att arbeta vidare med (branschklass 1 eller 2 samt risk för förekomst av PFAS).
- Ansvarsutredningar för prioriterade objekt (RK1 och 2) där ansvarsförhållandena är okända.
- Ställa krav på ansvariga att utreda, och vid behov, åtgärda prioriterade objekt (RK1 och 2).
- Utredning av ansvaret för nedlagda deponier.
- Genom tillsyn minimera effekter av översvämningar som berör prioriterade förorenade områden.

6. Aktivitets- och tidsplan

För att kunna nå det slutliga målet med arbetet med förorenade områden till 2050 har ett antal aktiviteter identifierats (Tabell 2). Tidsåtgången är svår att uppskatta och kan behöva revideras när mer erfarenhet om tidsåtgång fås.

⁷ [Riskhanteringsplan för Uppsala 2022-2027.pdf](#)

Tabell 2 Moment, tidsåtgång och en översiktlig tidsplan för de aktiviteter som behöver genomföras inom den egeninitierade tillsynen.

Typ av objekt	Aktiviteter	Antal objekt / tillfällen	Tidsåtgång per objekt (h)	Total tidsåtgång (h)	Tidsplan årtal
Branschklassade som ska riskklassas	Inventering och riskklassning eller justering av status	470	10	4 700	2030–2035
Branschklassade som efter inventering får RK1 eller 2, ansvarig finns*	Initiera översiktlig undersökning och åtgärd via tillsyn	75	50	3 750	2030–2050
Branschklassade som efter inventering får RK1 eller 2, saknar ansvar*	Ansvarsutredning inför bidragsansökan/tillsyn	75	60	4 500	2030–2040
Misstänkt PFAS-förorenade områden	Uppdatera inventering och riskklassning med avseende på PFAS, och vid behov skapa nya objekt	100	10	1 000	2026–2030
RK1 och 2, ansvarig finns**	Initiera översiktlig undersökning och åtgärd via tillsyn	50	50	2 500	2026–2050
RK1 och 2, ansvarig finns inte eller oklart ansvar**	Ansvarsutredning inför bidragsansökan/tillsyn	110	60	6 600	2026–2050
Pågående verksamheter	Registrering av pågående verksamheter i EBH-stödet, årligen de fem första åren	5	50	250	2026–2030
EBH-stödet	Uppdatering av EBH-stödet, årligen	25	20	500	2026–2050
Handlingsplan	Uppföljning av handlingsplanen, årligen (förutom de år när handlingsplanen uppdateras)	18	10	180	2026–2050
Handlingsplan	Uppdatering av handlingsplanen, vid behov eller vart fjärde år	7	20	140	2029–2047
Totalt antal timmar				24 120	
Timmar / år (målår 2050)				965	

*En uppskattning av hur många objekt som kommer hamna i denna kategori efter inventering av branschklassade objekt

**En bedömning av ansvaret har gjorts genom en översiktlig ansvarskoll för de prioriterade objekten

7. Resursbehov

Miljö- och hälsoskyddsnämndens behov av resurser för arbetet med förorenade områden har beräknats till knappt 1000 timmar per år för den egeninitierade tillsynen. Den händelsestyrda tillsynen varierar beroende på antalet inkommande ärenden. För att bedöma resursbehovet har den händelsestyrda tidsåtgången satts till 500 timmar

per år. Den händelsestyrda tidsåtgången har tidigare år legat på max 400 timmar, men detta bedöms vara en underskattad siffra för den faktiska tidsåtgången.

Förutom egeninitierad och händelsestyrd tillsyn finns ett behov att personal med kompetens inom förorenade områden granskar detaljplaner och andra program, samt erbjuder rådgivning och stöttning till verksamhetsutövare, kommuninvånare och andra förvaltningar. Årligen bedöms resursbehovet inom förorenade områden uppgå till knappt 2000 timmar, eller cirka 2,3 tjänster (Tabell 3 **Error! Reference source not found.**).

Tabell 3 Beräkning av resursbehov inom förorenade områden

Område	Antal timmar/år
Egeninitierad tillsyn, målår 2050	965
Händelsestyrd tillsyn (underrättelser, §28-anmälningar etc)	500
Granskning av detaljplaner/övriga program	250
Rådgivning, myndighetsservice inom förorenade områden	250
Totalt resursbehov i timmar	1 965
Totalt resursbehov i antal tjänster	2,3

Under 2026 kommer 5 personer arbeta delvis med förorenade områden. De fem personernas arbete med förorenade områden bedöms tillsammans motsvara ungefär 2 tjänster. Detta innebär att miljö- och hälsoskyddsnämnden i dagsläget har otillräckliga resurser för att kunna utföra alla aktiviteter och nå målen i handlingsplanen till år 2050.

8. Finansiering

En grov uppskattning är att det egeninitierade arbetet till 75% behöver finansieras med skattemedel och att resten kan finansieras genom tillsynsavgifter. Detta innebär ett behov på ungefär 700 timmar årligen i skattemedel för den egeninitierade tillsynen (Tabell 4). Arbetsuppgifter inom den egeninitierade tillsynen som behöver täckas med skattemedel är bland annat:

- Identifiering, inventerings- och riskklassningsarbete
- Kvalitetssäkring av underlaget i EBH-stödet
- Ansvarsutredningar
- Handläggningstid för överklagade ärenden

Även granskning av detaljplaner och myndighetsservice finansieras med skattemedel. Den händelsestyrda tillsynen finansieras genom att nämnden tar ut en tillsynsavgift.

Tabell 4 Finansiering av arbetet med förorenade områden uppdelat på den del som finansieras med skattemedel och den del som finansieras med tillsynsavgifter.

Område	Skattemedel (h)	Tillsynsavgift (h)
Egeninitierad tillsyn	715	250
Händelsestyrd tillsyn (underrättelser, §28-anmälningar etc)	-	500
Granskning av detaljplaner/övriga program	250	-

Rådgivning, myndighetsservice inom förorenade områden	250	-
---	-----	---

9. Informationsspridning

Beslutad handlingsplan bör sändas för information till Kommunstyrelsen.

10. Referenser

Uppsala kommun, 2021. Vattenprogram för Uppsala kommun, daterat 2021-03-01

Uppsala kommun, 2022a. Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall, daterat 2022-06-03

Uppsala kommun, 2022b. Handlingsplan för avfallsplan, daterat 2022-06-03

Uppsala kommun, 2024. Handlingsplan för vattenprogrammet, 2024–2026, daterat 2024-02-07

Uppsala kommun, 2025. Miljö- och klimatprogram, daterat 2025-01-27

Riktlinje för hantering av förorenade områden i Uppsala kommun, fastställd av kommunstyrelsen 2017-12-13

[Riskhanteringsplan för Uppsala 2022-2027.pdf](#)

<https://www.lansstyrelsen.se/uppsala/miljo-och-vatten/fororenade-omraden/lanets-arbete-med-fororenade-omraden/mal-strategi-och-prioritering-for-arbetet-med-fororenade-omraden.html>